

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Філологічний факультет
Кафедра сучасної української мови**

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗЗО»

(вибіркова)

Освітньо-професійна програма: Українська мова та література

Спеціальність: 014 Середня освіта

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Мова навчання: українська

Розробник: кандидат філологічних наук, асистент кафедри сучасної української мови Струк Іванна Михайлівна

Профайл викладача: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=GDnOJWkAAAAJ&hl=uk>
http://philology.chnu.edu.ua/?page_id=196

Контактні телефони: +380663078283

E-mail: iv.struk@chnu.edu.ua

Консультації онлайн-консультації: вівторок з 16.00 до 17.00.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Важливим компонентом навчально-виховного процесу є позакласна робота з української мови, яка репрезентує цілеспрямовані, організовані на добровільних засадах, на основі пізнавальних зацікавлень учнів мовні заняття, що перебувають поза межами уроків, іноді й поза межами програми з метою поглиблення знань школярів, активізації їхньої пізнавальної діяльності. Позакласна робота з української мови формує зацікавленість учнів до предмета, допомагає розкрити школярам красу й багатство української мови, усвідомити її роль у формуванні особистості й розвитку країни. Завдання позакласної роботи полягають у розширенні, поглибленні набутих на уроках мови знань, удосконаленні умінь і навичок учнів; самостійності, творчих здібностей, зацікавленості до предмета. У межах курсу майбутні вчителі-словесники зможуть, ознайомитися зі змістом та основними формами організації позакласної роботи в школі.

2. Мета навчальної дисципліни: допомогти студентам усвідомити значення й завдання позакласної роботи, ознайомитися зі змістом та основними формами та видами позакласної роботи в ЗЗСО; засвоїти принципи позакласної роботи в школі; навчитися складати сценарії позакласних заходів з української мови; усвідомити різницю між систематичною й епізодичною її формами.

Запропонований курс уможливить ознайомлення студентів з вимогами до позакласних заходів, змістом чинної програми з української мови та з досвідом роботи вчителів-словесників в ЗЗСО.

3. Завдання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть набути таких компетентностей:

I. Загальнонаукові компетентності:	
1.1.	– перманентне самозбагачення науково-практичними досягненнями в галузі філології та лінгводидактики, володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, уміння користуватися друкованими та електронними джерелами інформації, обробляти її відповідно до мети і завдань педагогічного процесу
1.2.	- володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями в професійній діяльності;
1.3	- уміння користуватися друкованими та електронними джерелами інформації, обробляти її відповідно до мети і завдань педагогічного процесу;
II. Соціально-особистісні компетентності:	
2.1	- здатність до системного, критичного мислення;
2.2	- здатність до ефективного спілкування фаховою українською мовою;
2.3	-здатність аналізувати, класифікувати, оцінювати інформацію, щоб виявляти методичні проблеми і знаходити шляхи щодо їхнього усунення;
2.4	- здатність до організаційної роботи;
2.5	- здатність постійно самоудосконалюватися та опановувати нові знання.
III. Інструментальні компетентності:	
3.1	- здатність розв'язувати складні завдання та практичні проблеми під час професійної діяльності у галузі лінгвістики й лінгводидактики;
3.2	- навички організаційної роботи;
3.4	- уміння та навички користуватися сучасними інтернет-джерелами та навчальними платформами.

IV. Фахові компетентності:	
4.1	- уміння забезпечувати писемну і усну комунікацію у різних галузях освіти, розуміти особливості мовленнєвої ситуації в здійсненні процесу міжкультурного спілкування, застосовувати у процесі комунікативної діяльності різні типи обробки інформації (доповідь, реферування, анотацію, коментар, резюме), використовувати сучасні електронні мережі з метою ефективної комунікації;
4.2	- досконале володіння літературними нормами української мови, використання її мовних засобів з різними комунікативно-прагматичними інтенціями;
4.3	- уміння виявляти труднощі засвоєння мови та шляхи їх подолання, визначати принципи і методи навчання відповідно до різних вікових й психолого-соціальних груп учнів, шляхи і засоби формування комунікативної компетентності;
4.6	- уміння забезпечити належний методичний рівень усіх форм занять, вибрати оптимальний метод навчання української мови та літератури з урахуванням психолого-педагогічної характеристики аудиторії та реалізувати його, методично забезпечити самостійну роботу учнів та студентів, здійснювати керівництво науково-дослідною роботою студентів, скласти план науково-дослідницької роботи, використовуючи фахову літературу та сучасні джерела наукової інформації, скласти та підготувати до друку методичні вказівки, збірники вправ, посібники тощо
4.7	– уміння створити психолого-педагогічні умови для процесу навчання і виховання, проводити всебічну виховну роботу (патріотичного, морально-етичного, екологічного, правового, економічного спрямування) на заняттях усіх типів реалізувати виховну мету уроку (заняття) засобами української мови і літератури, проводити позакласні та поза-аудиторні виховні засоби різного типу, використовувати фахову компетенцію для дієвого впливу на особистість, молодіжні товариства та об'єднання
4.8	– уміння планувати і творчо конструювати навчальний процес загалом, а також процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей типу навчального закладу, індивідуальних та вікових особливостей учнів, прогнозувати труднощі засвоєння навчального матеріалу та визначати оптимальні шляхи їх подолання;
4.9	– уміння керувати навчальним та виховним процесом, вносити до навчальних планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату навчання відповідно до мети володіння українською мовою та літературою; уміння удосконалювати навчально-виховну діяльність з урахуванням причин попередніх невдач та помилок учнів.

4. Пререквізити. Теоретичною базою вивчення курсу є навчальні дисципліни: «Методика викладання української мови в школі», «Методика викладання граматики в ЗЗСО», «Науково-дослідний семінар з проблем викладання української мови в ЗЗСО».

5. Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- концепції гуманітарних та суспільних наук та користуватися методами цих наук у різних сферах педагогічної та науково-дослідницької діяльності.

- методику майстерного викладання української мови в ЗЗСО, методику виховної роботи, технології організації творчої діяльності учнівського колективу (методику організації і проведення мовних олімпіад, конкурсів, вечорів, вікторин тощо);
- види індивідуальної, групової та масової позакласної роботи з української мови;
- систему форм і видів позакласної роботи з української мови (факультативні заняття, мовні гуртки);

вміти

- користуватися науковою та науково-методичною літературою, аналізувати стан дослідження актуальних проблем професійної галузі.
- спостерігати, аналізувати та узагальнювати досвід провідних фахівців та в подальшому використовувати його прогресивні елементи у професійній діяльності.
- володіти теоретичними знаннями з української мови, основними лінгвістичними та лінгводидактичними категоріями та механізмами комунікації (
- володіння основними комунікативно-прагматичними стратегіями й тактиками мовленнєвої діяльності, основами культури усного й писемного мовлення, вміннями й навичками спілкування в різних дискурсивних ситуаціях відповідно до досвіду, інтересів та психологічних особливостей співрозмовників (ураховувати принцип індивідуального підходу до учнів, зважаючи на їхні індивідуальні здібності та можливості нахили).
- творчо узагальнювати прогресивні науково-практичні надбання в галузі навчально-педагогічної діяльності на світовому рівні та укладати на їх основі авторські наукові й навчально-методичні праці.
- запобігати типовим помилкам, виявляти найбільш доцільні способи та прийоми семантизації лексики, введення нового граматичного матеріалу, роботи над вимовою, перевірки розуміння та закріплення нового матеріалу (зререалізувати зв'язок теорії з практикою, що допоможе учням збагачувати свої знання, розвивати навички правильного висловлення думки, глибше оволодівати мовними нормами, вдосконалювати навички самоосвіти);
- здійснювати проектування процесу навчання як системи взаємопов'язаних окремих ланок (навчальних занять), змістовно і логічно пов'язаних між собою; уміння обирати оптимальні форми організації навчання та структуру занять з української мови в межах позакласної роботи для досягнення конкретної мети.

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни: «Позакласна робота з української мови в ЗЗСО»											
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2021	2	4	120	16	29			69	6	залік
Заочна	2021	2	4	120	4	8			102	6	залік

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі					
		л	п	ла б	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. <i>«Методика організації позакласної роботи з української мови в ЗЗСО»</i>													
Тема 1. Позакласна робота з української мови як важливий складник навчально-виховного процесу.	14	2	3			9	13	1					12
Тема 2. Сучасні технології організації позакласної роботи в практиці навчання української мови	14	2	3			9	12						12
Тема 3. Принципи, форми і методи організації позакласної роботи з української мови в ЗЗСО.	14	2	3			9	16	1	2				13
Тема 4. Навчально-методичне забезпечення організації позакласної роботи в ЗЗСО.	14	2	3			9	15		2				13
Тема 5. Формування соціокультурної компетентності учнів у позакласній роботі з української мови	16	2	3		2	9	14				2		12

Разом за ЗМ 1	72	10	15		2	45	70	2	4		2	62
Змістовий модуль 2. «Шляхи та засоби удосконалення позакласної роботи з української мови в ЗЗСО»												
Тема 6. Гурткова робота з мови (організація, планування, методика проведення). Мовний гурток. Види мовних гуртків.	13	2	3		2	6	14	2	2			10
Тема 7. Сценарії позакласних заходів з української мови.	14	2	4		2	6	14		2		2	10
Тема 8. Імітаційне моделювання ситуацій під час дослідницького навчання у межах позакласної роботи з української мови	11	2	3			6	10					10
Тема 9. Методика дистанційного навчання української мови в межах позакласної роботи: типи та структура онлайн-занять	10		4			6	12				2	10
Разом за ЗМ 2	48	6	14		4	24	50	2	4		4	40
Усього годин	120	16	29		6	69	120	4	8		6	102

6.2.1 Теми практичних занять

№	Назва теми	К-сть годин	
		д.ф.н.	з.ф.н.
1	Методичний аналіз програм для гурткової роботи з української мови та навчальної літератури для організації позакласної роботи з української мови.	3	
2	Види позакласної роботи. Ознайомлення з конспектами різних видів позакласних заходів, уміщених у фахових виданнях. Складання про них відгука.	3	
3	Характеристика групової форми позакласної роботи з української мови	3	2
4	Види масової позакласної роботи з української мови та її особливості	3	2
5	Дослідницька робота учнів з української мови в позакласній роботі	3	
6	Підготовка програми мовного гуртка.	3	2
7	Підготовка сценаріїв позакласних заходів із використанням нових форм та методів навчання.	4	2
8	Підготовка учнів закладів загальної середньої освіти до участі в олімпіаді з української мови та мовному кокурсі імені П. Яцика.	3	
9	Методика застосування комп'ютерних технологій у позакласній роботі з української мови.	4	
Разом:		29	8

6.2.2. Зміст завдань для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.н.	З.ф.н.
1.	Значення позакласної роботи у формуванні мовної особистості учнів.	9	12
2.	Взаємозв'язок позакласної роботи з класними заняттями.	9	12
3.	Організація роботи мовного гуртка.	9	13
4.	Елементи дослідництва в позакласній роботі з української мови.	9	13
5.	Особливості організації МАН.	9	12
6.	Роль олімпіади у формуванні мовної компетенції учнів.	6	10
7.	Підготовка мовних стіннівок.	6	10
8.	Особливості проведення усного журналу.	6	10
9.	Планування роботи мовного гуртка.	6	10
	Разом	69	112

6.2.3. Тематика індивідуальних завдань

№ п/п	Назва теми
1.	Опрацювати фахові журнали, газета та укласти бібліографічний список методичної літератури з теми.
2.	Розробити план проведення мовного тижня в ЗЗСО.
3.	Підготувати завдання до олімпіади з української мови (клас – за власним вибором).
4.	Запропонувати 3–4 теми наукових робіт для учнів 10–11 класів з метою роботи в системі Малої академії наук. Обґрунтувати вибір таких тем.
5.	Розробити конспект заняття учнівського гуртка української мови на одну з тем: “Експерсія в царство слова”, “Словники – наші порадики”, “Вічний двигун словотвору”, “Слова-ліліпути”, “Мовленнєвий етикет”, тощо.
6.	Підготувати систему вправ (клас – за власним вибором) із використанням музейно-педагогічної технології.

7. Форми і методи навчання. Вивчення курсу передбачає застосування таких **методів**: спостереження, робота з методичною літературою, методичними порталами, статистичними матеріалами, текстовими джерелами та інтернет-ресурсами.

Курс «Позакласна робота з української мови в ЗЗСО» передбачає такі **форми навчання**: активні практичні заняття, бесіда, презентації сценаріїв з проведення позакласної роботи, виготовлення стінних газет, планування та презентація проведення мовного гуртка, рецензування та аналіз методичної літератури.

8. Система контролю та оцінювання

Засоби оцінювання:

- контрольні роботи;
- тестові завдання;
- презентації результатів виконаних завдань і досліджень;
- опрацьовані методичні праці.

Форми поточного та підсумкового контролю

Форми поточного контролю: індивідуальні завдання; виконання тестових завдань; презентації сценаріїв з проведення позакласної роботи, презентація проведення мовного гуртка, рецензування та аналіз методичної літератури.

Форма підсумкового контролю: залік.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Студенти мають можливість отримати бали за такі види робіт:

- індивідуальні завдання – 10 балів;
- тестові завдання – 10;
- презентація сценарію з проведення позакласної роботи – 12 балів;
- презентація проведення мовного гуртка – 12 балів;
- робота на практичних заняттях – 6 балів;
- рецензування та аналіз методичної літератури – 10 балів;
- тестова залікова робота – 40 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)									Кількість балів (залікова робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	100
6	6	6	6	6	8	8	7	7		

9. Рекомендована література

9.1. Базова (основна)

1. Біла О. М. Реалізація „рідномовних обов-язків” Івана Огієнка в позакласній роботі з учнями 5 – 7 класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання (українська мова)”. Одеса, 2002. 20 с.

2. Бровко О. О., Горошкіна О. М., Нікітіна А. В., Порохня Л. В., Шестопалова Т. П. Позакласна робота з української мови і літератури: олімпіади, науково-дослідницька робота. Луганськ, 2005.

3. Возняк А. Б. Формування творчої особистості підлітків у позакласній виховній роботі загальноосвітньої школи (1946-2006 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки”. Дрогобич, 2008. 20 с.
4. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: монографія. Луганськ : Альма-матер, 2004. 362 с.
5. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підручник / За ред. проф. М.І. Пентилюк. Київ, 2009.
6. Плиско К.М. Теорія і методика навчання української мови в середній школі. Харків, 2001.
7. Соловей К. Л. Позакласна робота з української мови – важлива складова навчально-виховного процесу. *Пріоритети філологічної освіти*: матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. : зб. наук. пр. студ., магістрантів філол. спец. вищ. навч. закл. України й учнів від-ня філол. та мистецтвознав. Рівнен. Малої акад. наук. учн. молоді. Рівне – Острог, 2013. С. 49–51.

9. 2. Додаткова

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / Семен Устимович Гончаренко. 2-ге вид., доп. і випр. Рівне : Волинські обереги, 2011. 522 с.
2. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Захарчук-Дуке О. О. Розвиток культури мовлення майбутніх учителів української мови і літератури з використанням інформаційнокомунікаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія і методика навчання (українська мова)”. Київ, 2015. 20 с.
4. Кращі позакласні заходи з української мови та літератури. Випуск 1. / уклад. Є. І. Науменко. Х., 2012. 171 с.
5. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб./Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк – К. : Ленвіт, 2015. – 320 с.
6. Стефанович Т. В. Веб-квест на уроках української словесності: (позакласна робота). *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2013. № 14. С. 2–7
7. Федоренко В. Л. Мовні цікавинки. Нестандартні дидактичні матеріали. Х., 2006.

9.3. Електронні інформаційні ресурси

- <http://gra-sonyashnyk.com.ua> – українознавчий конкурс «Соняшник».
- <http://www.uclever.com> – конкурс «Патріот» (українське мовознавство)
- <http://www.man.gov.ua> – Мала Академія Наук України.
- <http://www.teacherjournal.com.ua> – Учительський онлайн журнал.
- <http://metodportal.net> – Методичний портал. Спеціалізований ресурс, призначений для вчителів.
- <http://osvita.ua> – освітній сайт для вчителів.
- <http://ostriv.in.ua> – Острів знань
- <http://www.konспект.org.ua> – матеріали на допомогу вчителю-практику.